

	<p style="text-align: center;">CSALÁDJOG IV. SZÜLŐI FELÜGYELET</p> <p style="text-align: center;">6. OLVASÓLECKE időigénye: 45 perc</p>	<p style="text-align: center;">Dr. Hegedűs Andrea PhD, LL.M, egyetemi docens</p> <p style="text-align: center;">Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztikai Tudományok Intézete</p>
---	--	--

IV. RÉSZ - A ROKONSÁG

XII. CÍM A SZÜLŐI FELÜGYELET

I. ELŐZMÉNYEK

A) 1945-ig

- atyai hatalom

B) 1952-ig

- szülői hatalom

C) Az 1952-től napjainkig

- szülői felügyelet

D) 1987. július 1-től

- A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben együttes döntési jog illeti meg a különélő szülőt a gyermeket nevelő szülővel.

E) 1995. július 4-től 2014. március 14-ig

- Megkülönböztetünk együttes és közös szülői felügyeletet.

F) 2014. március 15-től

- Megmarad a szülői felügyeleti jog elnevezés, annak ellenére, hogy a nemzetközi dokumentumokban inkább szülői felelősségről esik szó.
- Már csak a közös szülői felügyelet elnevezés használatos, az együttes szülői felügyelet nem.

II. A SZÜLŐI FELÜGYELET ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

- A szülői felügyelet a szülő és gyermek közötti, családi kötelékből fakadó természetes jogviszony, mely rendszerint a vérségi leszármazásból fakad.
- A törvény erejénél fogva, ipso iure jön létre, tekintettel az anyai illetve apai pozícióra.
- A szülői felügyelet jogokkal és kötelezettségekkel jár.
- A CSJK-ban már csak a közös szülői felügyelet kifejezés szerepel. (4:164-166.§§)
- A szülői felügyeleti jogokat a gyermek érdekében kell gyakorolni.
- A szülői felügyeletről nem lehet lemondani, vagy azzal felhagyni.
- Megszüntetéséhez minden esetben bírósági döntés szükséges.
- Megszűnésének és szünetelésének eseteit a törvény taxatív felsorolja.

1) A KISKORÚ JOGÁLLÁSA (4:146.§)

- A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.
- A szülői felügyeletet csak akkor válthatja fel a gyámság, amennyiben mindkét szülő felügyeleti joga szünetel vagy megszűnt.

2) A SZÜLŐI FELÜGYELET GYAKORLÁSÁNAK ELVEI (4:147.§)

- **Együtműködési kötelezettség:** A szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő **testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének** érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.
Egyebekben az együttműködés, ha nem is tud minden vonatkozásban megvalósulni, de kölcsönös **tájékoztatási kötelezettséget** mindenképpen jelent.
- **A szülők egyenjogúságának elve:** A szülői felügyelet **közös gyakorlása** során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők.
Amennyiben a szülők között **vita** van a szülői felügyelet gyakorlása kérdésében, azt a **gyámhatóság** dönti el, figyelemmel a gyermek érdekeire.

3) A GYERMEK BEVONÁSA A DÖNTÉSEKBE (4:148.§)

- A szülőknek **tájékoztatniuk** kell gyermeküket az **őt érintő döntésekről**,
- biztosítaniuk kell, hogy az **ítélőképessége birtokában lévő** gyermekük a döntések előkészítése során **véleményt nyilváníthasson**, törvényben meghatározott esetben szüleivel **közösen dönthessen**.
 - * De!! A CSJK a 14. életévhez pedig már konkrét jogkövetkezményeket fűz. pl. ...
- A szülőknek a gyermek **véleményét** – korára, érettségére tekintettel – megfelelő súllyal figyelembe kell venniük.

4) A SZÜLŐI FELÜGYELET KORLÁTOZÁSÁNAK KIVÉTELESSÉGE (4:149.§)

- A szülő felügyeleti jogának gyakorlását a **bíróság vagy más hatóság** törvényben meghatározott, **kivételesen indokolt** esetben, olyan mértékben **korlátozhatja** vagy **vonhatja el**, amely a gyermek érdekének biztosításához szükséges.
 - * Az arányosság szempontjára figyelemmel kell lenni!
 - * Tipikus esete a nevelésbe vétel gyámhatóság általi elrendelése.

III. A SZÜLŐI FELÜGYELET TARTALMA (JOGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK)

A szülői felügyelet tartalma

- 1) a gyermek nevének meghatározása
- 2) gondozása és nevelése,
- 3) tartózkodási helye meghatározása,
- 4) vagyonának kezelése,
- 5) törvényes képviselőjének ellátása,
- 6) gyámnevezés és gyámságból való kizárás.

1) A GYERMEK NEVÉNEK MEGHATÁROZÁSA (4:150.§)

a) A gyermek neve

A gyermek nevének meghatározása nem csak a **szülői felügyeleti jogok részjogosítványa**, hanem egyúttal a **gyermek sorsát érintő lényeges kérdések** közé is tartozik, tehát az a különélő szülő is dönthet róla, aki nem gyakorolja a szülői jogok teljességét.

- A gyermek – szüleinek megállapodása szerint – **apjának vagy anyjának** születési vagy házasságkötéssel szerzett családi nevét viseli (kivéve, ha a szülők nem házasok, és az anya a volt férje után az ő -né toldatos nevét viseli).
- A gyermek családi névként szüleinek **összekapcsolt családi nevét** is viselheti, mely legfeljebb kéttagú lehet.
- A **házasságban** élő szülők **valamennyi**, a házasság fennállása alatt született közös gyermekének kizárólag **azonos családi neve lehet**, kivéve, ha a szülők a házasság fennállása alatt családi nevüket módosították.
- Ha **nincs** olyan személy, akit a gyermek **apjának kell tekinteni**, a gyermek az anyja születési vagy házasságkötéssel szerzett családi nevét viseli (kivéve az anya -né toldatos névviselése esetén).

b) Névviselés képzelt apa bejegyzése esetén

- A képzelt apa bejegyzése mára **fakultatívvá vált**.

c) A gyermek utónevének meghatározása (ld. At. 44.§ (3) bekezdés).

- A gyermek utónevét a szülők határozzák meg, mely legfeljebb kettő, a gyermek nemének megfelelő utónév lehet. Az utónévjegyzéket az MTA állítja össze, és a honlapján teszi közzé.

d) Gyámhatósági névmegállapítás (4:151.§)

- A gyámhatóság állapítja meg a gyermek nevét, ha
 - * a szülő(k) a gyermek **családi és utónevének** meghatározásával kapcsolatos megállapodásukat a gyámhatóság felhívásától számítva **harminc napon belül nem** jelentik be; vagy
 - * a gyermek **mindkét szülője ismeretlen**.

2) A GYERMEK GONDOZÁSA ÉS NEVELÉSE

a) A gyermek gondozása (4:152.§)

- A szülők joga és kötelezettsége, hogy a gyermeket **gondozzák**, a gyermek **megélhetéséhez és felnevelkedéséhez** szükséges feltételeket biztosítsák.

Megjegyezzük, hogy a gyermek **tartása nem a szülői felügyelethez, hanem a szülői státuszhoz igazodik** (hiszen a kötelezettség fennáll pl. a szülői felügyeleti jog szünetelése esetén is), ezért a CSJK a „Rokontartás” cím alatt szabályozza.

b) A gyermek nevelésének és életpályájának megválasztása (4:153.§)

- A szülők jogosultak a gyermek **nevelésének módját** megválasztani, mely erkölcsi, vallási, és világnézeti elemeket is magában foglalhat.
- A gyermek képességei figyelembevételével a szülők (akár együtt, akár külön élnek) és a gyermek **közösen** döntenek el, hogy a gyermek milyen **életpályára** készüljön.
- Az életpálya kijelölésével és ezzel összefüggésben a gyermek **taníttatásával, iskolájának megválasztásával** kapcsolatban a **szülő és a gyermek között felmerülő vitában a gyámhatóság dönt.**
- A lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdésekről **sem a gyámhatóság, sem a bíróság** nem dönthet, még a szülők közti vita esetén sem.

c) A gyermekekkel tényleges családi kapcsolatban álló személy részvétele a gyermek gondozásában és nevelésében (4:154.§)

- **Egyes jogok és kötelezettségek gyakorlásában** – a felügyeletet gyakorló szülő **hozzájárulásával** – részt vehet az a személy, akinek **saját vagy a szülővel közös háztartásában a gyermek huzamos időn át nevelkedik** (pl. nagyszülő, mostohaszülő, a vérszerinti szülő új élettársa, más távoli rokon, vagy barát.) pl. a gyermek felügyeletének ellátását, iskolával való kapcsolattartását, korrepetálását, stb. érintő kérdésekben.

3) A GYERMEK LAKÓHELYÉNEK ÉS TARTÓZKODÁSI HELYÉNEK MEGHATÁROZÁSA

a) A gyermek lakóhelye a szülő lakásában

- A szülők a **saját háztartásukban** kötelesek a gyermekük **lakhatását** biztosítani. A gyermek a **szülei lakását családtagi minőségben** használja.
- A gyermek lakóhelye – ha a bíróság vagy a gyámhatóság eltérően nem rendelkezik – a **szülei lakása** akkor is, ha a gyermek átmenetileg máshol tartózkodik.

b) A gyermek kiadása iránti eljárás, a törvényes lakóhely biztosítása érdekében

- A **szülő** vagy a **gyámhatóság** a gyermek **kiadását követelheti** attól, aki a gyermeket jogtalanul tartja magánál.

Itt nem gyermekelhelyezésről van szó, hanem arról az esetről, amikor a kiskorú lakó-, illetve tartózkodási helyét erőszakosan, a szülői felügyeletet gyakorló szülő egyetértését, beleegyezését mellőzve, jogellenesen változtatja meg valaki, illetve akadályozza, hogy a gyermek ezen szülő otthonába, lakóhelyére visszakerülhessen.

A fenti rendelkezés összhangban áll a gyermekek jogellenes elvitelével is foglalkozó **Brüsszel II.A. rendelettel** (2201/2003/EK. rendelet), illetve EU-n kívüli országok viszonylatában a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásaival foglalkozó **Hágai Egyezményel** (1980).

c) A gyermek lakóhelyét biztosító szülői ház elhagyása

- A **tizenhatodik életévét betöltött** gyermek a szülők lakóhelyét vagy a szülők által kijelölt más tartózkodási helyet a **gyámhatóság jóváhagyásával a szülők beleegyezése nélkül elhagyhatja**, ha az az érdekeivel nem ellentétes.
- Ez önmagában a **szülői felügyeletet** - a személyes gondozás és nevelés kivételével - **nem érinti**.
- **Okai** lehetnek: a szülőktől való érzelmi eltávolodás, munkavállalás, tanulmányok folytatása, élettársi kapcsolat létesítése, nagyszülőhöz, másik szülőhöz költözés.

d) A gyermek külföldi utazása, tartózkodása, letelepedési célú távozása

➤ Külföldi utazás

- A **néhány napos, hetes külföldi nyaralás, rokonlátogatás** stb. a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve a kapcsolattartásra feljogosított másik szülő esetében is – a **szülópár külön hozzájárulása nélkül is** bekövetkezhet. Hozzájárulásra ez esetben ugyanis nincs szükség.

➤ Külföldön tartózkodás huzamos ideig

- A gyermek huzamos időn át – így **tanulmányok folytatása, munkavállalás** vagy **más hasonló célból** – önállóan vagy egyik szülőjével **mindkét szülő egyetértésével** tartózkodhat külföldön.

Célhoz kötött, huzamos idejű, de átmeneti külföldön tartózkodásról van szó.

➤ Letelepedési célú külföldre távozás

- A gyermek **letelepedés céljából** történő **külföldre** távozásához erre vonatkozó **szülői engedély** szükséges, ezen esetben **gyámhatósági jóváhagyásra már nincs szükség**.

4) A GYERMEK VAGYONÁNAK KEZELÉSE

a) A gyermek vagyonának kezelői (4:155.§)

Főszabály: A szülői vagyonkezelés

- A szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelezettsége, hogy gyermekük **minden olyan vagyonát** kezeljék, amely e törvény szerint **nincs kivéve** a kezelésük alól.

Kivétel: A szülői vagyonkezelés alól kivett vagyon kezelése

Ki lesz a vagyonkezelő?

- ✚ adományozó, ennek hiányában,
- ✚ vagyonkezelő gyám,
- ✚ az egyik szülő kizárása esetén a másik szülő,
- ✚ a munkával szerzett keresményét érintően a 14. életévét betöltött kiskorú,
- ✚ a hatóságnak átadott vagyon kapcsán a szülő, gyámhatósági jóváhagyással.

b) A szülő egyedüli vagyonkezelői joga (4:156.§)

A szülők megállapodása alapján

- A szülői felügyeletet **közösen gyakorló** szülők **kölcsönösen vagy külön-külön meghatalmazást** adhatnak egymásnak, **közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba** foglaltan.
- A **kisebb jelentőségű vagyonjogi szerződések megkötésénél** az egyik szülő a másik szülő meghatalmazottjaként is eljár.

Egyedüli vagyonkezelő kijelölése

- **Gyámhatósági úton:** szülői felügyeletet **közösen gyakorló szülők közül kijelölhető az egyik szülő.**
- **Bíróság által:** az **egyik szülőt jogosítja fel** a szülői jogok teljes körű gyakorlására, illetve előfordulhat kivételesen az is, hogy a **különélő szülő válik jogosulttá** a vagyonkezelés teljes körű gyakorlására.

c) A gyermek vagyonának és jövedelmének felhasználása (4:157.§)

- A szülők a gyermek **vagyonából eredő jövedelmét** (nettó jövedelem), a gyermek **indokolt szükségleteire** kötelesek fordítani.
- A gyermek **eltartásának fedezése céljából** a gyermek **vagyonának állagát** is igénybe vehetik, ha a gyermek vagyonának nettó **jövedelme nem elegendő**, és a **szülők sem képesek** gyermeküknek **tartást** nyújtani, még a saját szükséges tartásuk korlátozásával sem.
- Ha a gyermek szülője háztartásában nevelkedik és **keresményel** rendelkezik, a szülő igényelheti, hogy a **háztartás költségeihez** megfelelő mértékben járuljon hozzá.

d) A szülő felelőssége a vagyonkezelésért (4:158.§)

- A szülők gyermekük vagyonát **biztosítékadás és számadás kötelezettsége nélkül** kezelik.
- Ha e kötelezettségüket **szándékosan vagy súlyos gondatlanságból megszegik**, az ezzel okozott kárt **a szerződésen kívül okozott károk megtérítéséért való felelősség szabályai**¹ szerint kötelesek megtéríteni.

e) A szülők vagyonkezelői jogának korlátozása (4:159.§)

- Ha a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyonának kezelése tekintetében kötelességüket, a **gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik**, a **gyámhatóság** indokolt esetben **szankciókat** alkalmazhat. (Felsorolását ld. könyv.)

A fentiekre **preventív jelleggel nem** kerülhet sor, csak akkor, ha a szülő megszegte kötelességét.

f) A gyermek vagyonának kiadása (4:160.§)

- Ha a szülők vagyonkezelői joga megszűnik, kötelesek gyermekük **vagyonát kiadni a nagykorú gyermeknek**, mely kötelezettség bírói úton is kikényszeríthető, + az esetlegesen okozott károk megtérítése is kérhető.

5) A GYERMEK TÖRVÉNYES KÉPVISELETE

a) A gyermek törvényes képviselése (4:161.§)

- A szülői felügyeletet gyakorló **szülők** joga és kötelezettsége, hogy gyermeküket **személyi és vagyoni ügyeiben** képviseljék.

Egymásnak a vagyoni ügyekben (közokiratban vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratban) igen, a személyi ügyekben meghatalmazást nem adhatnak.

Törvényes képviselő lehet:

- a szülő, a gyám vagy az eseti gyám (kiskorúak esetében),
- gondnok (nagykorúak esetében).
- A **vagyonkezelői joggal nem rendelkező** szülő a gyermek **vagyoni ügyeiben törvényes képviselőként nem** járhat el.

b) A szülői törvényes képviselést kizártsága a jognyilatkozat személyessége miatt (4:162.§)

- A szülő képviselési joga **nem terjed ki** a gyermeknek azokra a jognyilatkozataira, amelyeket jogszabály szerint **kizárólag személyesen** lehet megtenni.

¹ 6:519.§

A gyermeket érintő jognyilatkozatok fajtáinak csoportosítása

Ennek megfelelően:

1. egyáltalán nem tűrnek képviseletet, azonban mégsem elegendő a kiskorú személyes nyilatkozata az érvényességhez
2. törvényes képviselő megteheti a gyermek nevében
3. törvényes képviselő is csak a gyámhatóság jóváhagyásával teheti meg
4. gyámhatóság jóváhagyásával sem érvényesek
5. kivételesen: az önállóan megtehető nyilatkozatok

(Az egyes esetekhez tartozó példákat ld. könyv.)

A gyámhatóság egyes vagyoni ügyekre vagy ügycsoportokra nézve a szülőtől a törvényes képviseleti jogot meg is vonhatja.

c) A szülői törvényes képviselet kizártsága érdekellentét miatt (4:163.§)

- A szülő – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – **nem képviselheti** a gyermekét olyan ügyben, amelyben ő maga, házastársa, *élettársa (új!!)*, egyenesági rokona vagy az ő törvényes képviselete alatt álló más személy a gyermekkel szemben **ellenérdekű fél**.
- Ez esetben a gyámhatóság a gyermeknek **eseti gyámot** rendel.

6) A GYÁMNEVEZÉS ÉS GYÁMSÁGBÓL VALÓ KIZÁRÁS JOGA

Mindkettő **végrendeletben vagy közokirati formában** tehető meg érvényesen.

a) Mindkét szülőt megilleti a gyámnevezés joga.

- A gyámnevezés nem jelenti a gyermek automatikus gyámság alá helyezését.
- A gyámság alá helyezés szükségessége esetén a gyámhatóság a gyermek érdekeinek figyelembevételével a nevezett gyámok közül választ.

b) Mindkét szülőt megilleti a gyámkizárás joga.

- Nem kell a kizárást figyelembe venni, ha az egyik szülő, a másik által nevezett gyámot zárja ki; ilyen esetben a gyámhatóságnak mérlegelési joga van.

A gyermek kötelezettsége különösen, hogy²

- gondozása és nevelése érdekében szülőjével vagy más törvényes képviselőjével, gondozójával együttműködjön,
- képességeinek megfelelően tegyen eleget tanulmányi kötelezettségének,
- tartózkodjék az egészségét károsító életmód gyakorlásától és az egészségét károsító szerek használatától.

² Gyvt. 10.§

Jelen oktatási segédanyag a kapcsolódó tananyagrészeket vázlatosan tekinti át, a témakörre vonatkozó további részleteket ld. a kötelező tananyagként szolgáló Könyvben.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mik a szülői felügyelet általános jellemzői?
2. Melyek a szülői felügyelet gyakorlásának elvei?
3. Mely kérdésekben van kiemelt jelentősége a gyermek döntésekbe való bevonásának?
4. Határozza meg a szülői felügyeleti jog tartalmát!
5. Milyen sajátosságok merülhetnek fel a gyermek nevének meghatározása kapcsán?
6. Mit foglal magában a gondozás és nevelés kötelezettsége?
7. Melyek a gyermek lakóhelyét érintő fontosabb szabályok?
8. Mi jellemzi a gyermek külföldi utazását, tartózkodását, letelepedési célú távozását a szülői felügyeletet érintően?
9. Milyen főszabályok és kivételek tartoznak a gyermek vagyonának kezelése kérdéskörébe?
10. Csoportosítsa a jognyilatkozatokat a törvényes képviselőhöz kapcsolódóan?
11. Ki és milyen formában jogosult gyámnevezésre és gyámságból való kizárásra?
12. Mik a gyermek kötelezettségei?

KÖTELEZŐ TANANYAG

HEGEDŰS ANDREA: *POLGÁRI JOG. CSALÁDJOG.* R.I.M.Á.K. KIADÓ, BUDAPEST, 2019. 229-244.O.

AJÁNLOTT IRODALOM

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

